

**Ніколаєв Ю. О.**  
*доцент кафедри світового господарства і  
міжнародних економічних відносин  
Одеського національного університету  
імені І. І. Мечникова*  
**Гайдай В. О.**  
*студентка  
Одеського національного університету  
імені І. І. Мечникова  
м. Одеса, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-273-2-3>

## **ЕКОНОМІЧНІ КЛАСТЕРИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ УПРОДОВЖ 2020–2022 РОКІВ**

На сьогоднішній день кластерні стратегії широко використовуються по всьому світу для економічного розвитку. Сфера застосування економічних категорій дуже широка і приваблива у 21 столітті. Використання концепції виробничої групи дозволило багатьом країнам покращити свої економічні показники. Крім того, зростаючий інтерес до підприємництва серед економістів не тільки стимулює цю тенденцію, але й покращує його використання та креативність у різних політичних, соціальних та економічних сферах. Інтерес до організаційних структур соціально-економічного розвитку також значно зріс в Україні за останні роки.

Кластери визнані в усьому світі як важливий інструмент для підвищення конкурентоспроможності, інновацій, залучення інвестицій і розробки нових технологій. Як свідчить досвід розвинутих країн, економічні кластери можна використовувати для вирішення завдань, спрямованих на покращення економіки конкретної галузі та регіону. Це може посилити спільні зусилля для досягнення спільних цілей шляхом підвищення індивідуальної конкурентоспроможності на основі спільних конкурентних

переваг. Компанії можуть скоротити витрати, обмінюючись кращою інформацією та подібними послугами зі своїми постачальниками.

Європейський Союз є найбільшим центром розвитку економічної кластерної моделі. Прикладом використання кластерної стратегії для розвитку на базі багатьох компаній, переважно великих, є Франція.

Італію можна вважати однією із країн, де кластерний механізм розвинений найбільш. В Італії економічні кластери прогресують у вигляді індустріальних зон за допомогою індустріальних агломерацій італійського типу. Малі та середні підприємства часто зосереджені в промислових районах, утворюючи мережу між ними. Інтеграційна політика знайшла відображення і на регіональному рівні. Країна Басків є одним із перших регіонів у світі, який прийняв колективний підхід до економічної політики Іспанії. У часи економічної кризи в традиційних галузях промисловості, таких як металургія та суднобудування, роботодавці державного та приватного секторів змінюють спосіб співпраці економік. Лише декілька років тому цей регіон був однією з найбагатших і найрозвиненіших країн Іспанії з ВВП на душу населення, порівняним із середньоєвропейським [4].

Для України міжнародні події показали, що успіх високотехнологічних кластерів у будь-якому випадку залежить від наявності багатьох цілей розвитку ринкових комунікацій. Українським прикладом є «Хмельницький Поділ», який є першою компанією, яка запровадила нову систему виробництва в Україні за моделями та методами розвитку провідних компаній світу. Перші позитивні результати групи на Поділлі стали відправною точкою для поширення ідеї на решту частину країни. Асоціація «Поділ Перший» об'єднує представників енергосистеми на рівні місцевих організацій.

Досвід роботи кластерних ініціатив у Івано-Франківській, Рівненській, Полтавській, Сумській, Харківській, Одеській та Миколаївській областях показав, що відносини між місцевими державними органами, місцевими науковими й освітніми центрами

є складним комплексним процесом. Регіональні економічні зони та навчальні заклади – це більш складне питання. За повної співпраці та фінансової підтримки партнерських організацій можна прискорити розвиток інноваційних центрів в Україні. Запровадження нових бізнес-груп та приватних бізнес-моделей, сприятиме економічному розвитку кластерів [2].

Початок коронавірусу у 2020 році вніс свої зміни у кластерному механізмі в Україні та по всьому світу. Багато кластерів в Україні та світі мобілізували співробітників після спалаху пандемії. Мінфін України продовжує розробляти методи вирішення проблем епідемії COVID-19 в українській економіці та стимулювати економічну діяльність, особливо щодо проекту комплексної програми стимулювання економіки України, який сприяє стабілізації та розвитку та підвищенню технологічного рівня промисловості з використанням передових технологічних методів концепції Industry 4.0 [2].

Метою проекту постанови уряду «Про затвердження стратегії експорту авіаційних технічних послуг на період до 2030 року» є створення умов для сталого розвитку експорту авіаційних технічних послуг та розвитку сучасної Української мережі. Матиме місце інтеграція обладнання центрів обслуговування авіакомпаній та подібних послуг на міжнародний ринок [2].

ІТ-команда Харкова бере активну участь у громадських організаціях та заходах проти COVID-19. На початку березня 2020 року кластер запустив проект IT4Life для об'єднання ІТ-компаній Харківщини у боротьбі з пандемією. Громада збрала понад 6 мільйонів гривень на покращення діагностичних можливостей та придбання медичного обладнання для лікування 100 тисяч пацієнтів на місяць. Іншим прикладом є автомобільний кластер «Закарпаття», який є однією з найновіших і найбільш динамічних промислових груп. Компанії групи глибоко залучені в глобальні ланцюжки створення вартості, що робить їх однією з найкращих промислових груп в Україні [3].

Пандемія принесла зміни у світі у довгостроковій перспективі. Цей період надав багато можливостей, які використовуються

в цифрових комунікаціях та швидких змінах в Інтернеті з клієнтами. Технічні команди, зокрема, підтримують і сприяють розвитку передових технологій. Виробництво та попит зазнають різких змін в різних галузях.

Результати кластеризації були дуже різними. Розробка цифрових продуктів дозволяє цифровим компаніям створювати продукти з усього світу, розширювати свій бізнес і наймати талановитих дизайнерів, не обмежуючись одним місцем. Європейські та світові технологічні компанії, наприклад, створюють постійні структури управління. Деякі місця втрачають свій характер, оскільки стають менш привабливими через перенаселеність і відсутність безпеки. Це загроза для сучасного бізнес-середовища та можливість відродити економіку країни, яка часто не може залучити найкращі таланти.

У березні 2019 року до початку пандемії Асоціація підприємств промислової автоматизації України (АППАУ) обґрунтувала концепцію кластерів ІАМ (інженерія-автоматизація-машинобудування) та розпочала такі кластери у Запоріжжі та Харкові [4].

З початком повномасштабної війни 24 лютого 2022 року економічні кластери змінили свій механізм. Так асоціація кластерів «УКА» була створена на зборах 24 березня. Це була перша офіційна зустріч 30 українських кластерів (1800 організацій) з початку війни. Члени Європейської кластерної асоціації та Європейської комісії підтримують «УКА», що підтримує український ринок. УКА розробив три основні стратегії, які направлені на підтримку кластерів та економіки в Україні. Головними цілями кластерів є мобілізація малих та середніх підприємств навколо спільних цілей економічного фронту та широка інтернаціоналізація кластерів [4].

За декілька місяців були створені експертні групи, які допомагали з організацією логістики, включенням у критичний імпорт, релокацією маленьким та середнім підприємствам. Членство у ЄКА відчинило УКА двері численних європейських структур та бізнес-асоціацій. Було налагоджено системний діалог

із національними кластерними асоціаціями Польщі, Румунії, Чехії, Литви та іншими європейськими країнами. За допомогою ініціативи «УКА» в Україні розвивається європейська мережа Digital Innovation Hubs, яка підтримує підприємства та виділяє гранти на підтримку бізнесу [4].

Можна спостерігати, як економіка України зазнає змін, в тому числі негативних. Інтенсивність закриття малих підприємств збільшується з кожним місяцем, що досить негативно впливає на економіку нашої країни. З початком повномасштабної війни, багато кластерів перебазувались на захід України та продовжують свою діяльність у нових рамках життя та направляють свою діяльність на допомогу військовим. Європейський союз проводить політику підтримки економіки та підприємств України. Щоб зберегти та продовжити діяльність, деякі українські підприємства перебазувались за кордон.

### Література:

1. Крисоватий А., Савельєв Є., Кириленко О. Кластери у світовій та європейській економіці. *Наукове життя*. 2019. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/24524/1/%D0%9A%D1%80%0%B8%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B9%20%D0%90.pdf>
2. Становлення українських кластерів. *Українські кластери*. 2022. URL: <https://ucluster.org/universitet/klastery-ukraina>.
3. Лаврухіна К. О. Кластери як організаційно-економічний механізм функціонування інноваційної діяльності в Україні і світі. 2022. *Економіка та управління національним господарством*. URL: [http://bses.in.ua/journals/2022/50\\_2\\_2022/12.pdf](http://bses.in.ua/journals/2022/50_2_2022/12.pdf).
4. Красавцев Б. Новий горизонт можливостей для українських DeepTech стартапів. 2022. URL: <https://ucluster.org/blog/2022/07/novi-mozhlyvosti-dlja-diptek-startapiv>.